

**BILTEN SUDSKE PRAKSE BROJ 2 VRHOVNOG SUDA BOSNE I
HERCEGOVINE Sarajevo, april – juni 1985. godine**

K R I V I Č N O P R A V O

Krivični zakon SFRJ

Čl. 22. i 24.

Ako troica okrivljeni (prvi u svojstvu trezoriste autobuskih karata, drugi u svojstvu blagajnika i treći u svojstvu člana komisije za otpis karata u oštećenoj organizaciji udruženog rada) dogovore, da u cilju pribavljanja imovinske koristi prvo i drugookrivljeni prodaju izvjesnu količinu karata, a da trećeokrivljeni izvrši otpis tih karata radiprikrivanja pribavljanja imovinske koristi, pa nakon dogovora trećeokrivljeni bude razriješen dužnosti člana komisije, a zatim prvo i drugookrivljeni prodajom karata ostvare korist preko 500.000 dinara u čijoj podjeli učestvuje i trećeokrivljeni. Te radnje trećeokrivljenog predstavljaju pomaganje (član 24. KZ SFRJ) u izvršenju krivičnog djela pljačke iz čl. 169. stav 1. u vezi sa čl. 226. stv 4. KZ SRBiH, a ne saizvršilaštvo (Čl. 22. KZ SFRJ) u tom krivičnom djelu.

Iz obrazloženja:

Ispitujući pravilnost primjene Krivičnog zakona na utvrđeno činjenično stanje po žalbi optuženog drugostepeni sud je našao da se radnje optuženog nisu mogle pravno ocijeniti kao saizvršilaštvo (čl. 22 KZ SFRJ) u izvršenju krivičnog djela pljačke.

Naime, kada se za izvršenje krivičnog djela traži posebno svojstvo izvršilaca (a u konkretnom slučaju, svojstvo službenog ili odgovornog lica), onda pravna ocjena po čl. 22. KZ SFRJ, pored učešća u radnji izvršenja ili drugoj radnji koja je u vezi sa radnjom izvršenja i koja doprinosi izvršenju krivičnog djela (objektivna strana), te svijesti o zajedničkom djelovanju svih saučesnika i htijenja ili pristajanja na nastupanje posljedice tog krivičnog djela, pretpostavlja utvrđenje da svi saučesnici u vrijeme preduzimanja saizvršilačkih radnji imato to svojstvo.

U konkretnom slučaju, trećeoptužen je imao svojstvo službenog lica (član komisije za otpis) u vrijeme dogovora sa optuženim. Međutim, kako je realizacija tog dogovora (u smislu da su suoptuženi izvršili prodaju autobuskih karata i time pribavili protivpravnu imovinsku korist preko 500.000 din.), uslijedila nakon što je prvooptuženi razriješen dužnosti člana komisije za otpis, prvooptuženi dakle, u vrijeme preduzimanja radnje izvršenja nije više imao svojstvo službenog lica. Samo na osnovu učešća u dogovoru sa suoptuženim kojim oni još nisu ušli u kriminalno područje određeno u čl. 226. KZ SFRJ, te učešća u podjeli pribavljene protivpravne imovinske koristi, radnje trećeoptuženog nisu mogle biti kvalifikovane kao saizvršilaštvo u smislu čl. 22. KZ SFRJ jer on u vrijeme izvršenja djela nije imao svojstvu službenog lica.

Stoga po pravilnoj primjeni Krivičnog zakona radnje trećeoptuženog treba kvalifikovati kao pomaganje u izvršenju krivičnog djela pljačke iz čl. 169. stv 1. u vezi sa čl. 226. tačka 4. KZ SRBiH, jer dogovor sa suoptuženima sadrži u sebi njegovo unaprijed dato obećanje prikrivanja krivičnog djela u smislu čl. 24. KZ SFRJ predstavlja jedan od oblika pomaganja.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž: 547/84 od 15. 11.1984. godine)

Član 24. KZ SFRJ i 227. stav 2. KZ SRBiH

Ako okrivljeni znajući da će poslovođa prodavnice prisvojiti stvar koja mu je povjerena na radu, obeća poslovođi da će tu stvar od njega kupiti, pa nakon što poslovođa izvrši prisvajanje, okrivljeni realizuje dato obećanje, ostvario je obilježja pomaganja u izvršenju krivičnog djela

pronevjere iz čl. 227. stav 2. KZ SRBiH u vezi sa čl. 24. KZ SFRJ, a ne obilježja krivičnog djela prikrivanja iz čl. 165. stv 1. KZ SRBiH

Iz obrazloženja:

U smislu čl. 24. stav 4. KZ SFRJ jedan od oblika pomaganja je i unaprijed obećano prikrivanje predmeta pribavljenih krivičnim djelom.

Krivičnim djelom iz čl. 165 stav 1. KZ SRBiH sankcionisano je prikrivanje stvari ili onoga što je za nju dobiveno prodajom ili zamjenom, pod uslovom da učinilac djela zna da je ta stvar pribavljena krivičnim djelom.

Prema tome, po vanjskom (objektivno ispoljenom) ponašanju, radnja prikrivanja iz čl. 165. stv 1. KZ SRBiH i pomaganja iz čl. 24. stav 1. KZ SFRJ u navedenom obliku su istovjetne. Razlika je međutim, između tih radnji u subjektivnom stvu učinioca prije njihovog preduzimanja. Pomagač naime mora znati prije izvršenja djela, da će učinilac izvršenjem djela pribaviti stvar, pa rdi toga obećava učiniocu da će prikrivanjem te stvari (kupovinom ili na drugi način) prikriti samu kriminalnu djelatnost učinioca. Nasuprot tome, za postojanje krivičnog djela prikrivanja iz čl. 165. stav 1. KZ SRBiH, takvo znanje učinioca nije potrebno.

Kako je utvrđeno da je okrivljeni unaprijed obećao poslovođi prodavnice da će od njega kupiti stvar koju će ovaj prisvojiti iz prodavnice pravilno je prvostepeni sud njegove radnje kvalifikovao kao djelo iz čl. 227. stv 2. KZ SRBiH u vezi sa čl. 24. KZ SFRJ.

(Vrhovni sud BiH broj Kž. 247/85 od 2.6.1985. godine)

Član 22. KZ SFRJ i 236. stav 1. KZ SRBiH

Ako se dvojica poslovođa prilikom primopredajne inventure dogovore da popisanoj komisiji prikažu veće stanje zaliha robe od stvarnog stanja u prodavnici, pa zatim jedan od njih podatke o uvećanom stanju izdiktira članu popisne komisije koji te podatke unese u popisne liste, tim radnjama poslovođa ostvarena su obilježja sa izvršilaštva u krivičnom djelu falsifikovanja službene isprave iz čl. 236. stv 1. KZ SRBiH u vezi sa čl. 22. KZ SFRJ.

(Vrhovni sud BiH broj Kž. 247/85 od 2.6.1985. godine)

Član 84. i 85. KZ SFRJ

Sud saizvršioce ne može obavezati da solidarno plate novčanu protuvrijednost imovinske koristi koju su pribavili krivičnim djelom (čl. 84. KZ SFRJ), već je dužan da izvođenjem odgovarajućih dokaza ili po slobodnoj ocjeni u smislu čl. 503 stav 1. ZKP utvrdi dio svakog od saizvršilaca koji mu je pripao podjelom te koristi i shodno tome da ih obaveže na isplatu novčane protuvrijednosti imovinske koristi. Ako sud tako ne postupi, činjenično stanje u odluci o oduzimanju imovinske koristi je nepotpuno ili pogrešno utvrđeno.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 247/85 od 2.6.1985. godine)

Član 245. stv 2. KZ SFRJ

Mreža preprodavaca iz čl. 245. stv 2. KZ SFRJ postoji kada više lica organizovano učestvuju u neovlašćenoj preprodaji droga, kako i dva lica čine više lica, to se može uzeti da je optuženi organizovao mrežu preprodavaca i u slučaju da je u preprodaju organizovano uključio dva lica.

(Vrhovni sud BiH br. Kž. 265/85 od 3.7.1985. godine)

Krivični zakon SRBiH**Član 147. i 149. KZ SRBiH**

Ako su se dva lica dogovorila da izvrše džepnu krađu pa to i ostvare, a nakon toga jedan od njih upotrijebi silu da bi zadržao ukradenu stvar, onda samo taj čini krivično djelo razbojničke krađe iz čl. 149. KZ SRBiH, a drugi krivično djelo krađe iz čl. 147. stv 1. KZ SRBiH, jer svaki saizvršilac odgovara za krivično djelo u granicama svog umišljajai ta odgovornost ne može se proširiti na ekcesno ponašanje ostalih učesnika.

(Vrhovni sud BiH broj Kž. 322/85 od 10.7.1985. godine)

Član 150. i 160. KZ SRBiH

O krivičnom djelu razbojništva iz čl. 150. KZ SRBiH radi se ne samo kada je izvršilac silom ili prijetnjom neposrednog napada na život ili tijelo, a u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi, oštećenom sam oduzeo neku stvar, nego i u slučaju kada ga je prinudio da tu stvar sam preda, kako je u konkretnom slučaju oštećena pod dejstvom prinude predala optuženom prsten, to sse u rdnji optuženog stiču sva obilježja krivičnog djela razbojništva iz čl. 150. KZSRBiH, a ne iznude iz čl. 160. KZ SRBiH, ovo pogotovo što je fizički napad na oštećenu bio takvog intenziteta i sadržaja da je oštećena zadobila veliki broj tjelesnih povreda, u uprvo u toku tog povređivanja, a u cilju daljeg izbjegavanja povreda, oštećena je na zahtjev optuženog ovom predala prsten.

(Vrhovni sud BiH broj Kž. 9/85 od 4.4.1985. godine)

Član 165. stav 1. KZ SRBiH

Radi se o svršenom krivičnom djelu prikrivanja iz čl. 165. stav 1. KZ SRBiH, a ne o pokušaju tog djela, ako je učinilac primio cigarete od lica za koje zna da ih je pribavio krivičnim djelom krađe bez obzira što su mu one oduzete prije nego što je započeo sa prodajom cigareta.

(Vrhovni sud BiH broj Kvl.p. 46/85 od 26.6.1985. godine)

Zakon o krivičnom postupku**Član 364. stv 2. u vezi sa čl. 301 ZKP**

Time što je sud u procesnoj situaciji iz čl. 301. ZKP (kada odbrana nije obavezna), donio osuđujuću presudu na glavnom pretresu koji je održan bez prisustva branioca, a da o tome nije prethodno donio posebno rješenje kako to predviđa navedena zakonska odredba, nije povrijedio pravo odbrane, pa shodno tome nije učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 364. stav 2. ZKP.

Međutim, ako je u toj procesnoj situaciji sud propustio da ispita sve okolnosti na osnovu kojih se može ocijeniti da odsustvo branioca sa glavnog pretresa nije bilo štetno za odbranu, što mu je nalagala odredba čl. 301. ZKP, povrijeđeno je pravo odbrane na glavnom pretresu i učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz čl. 364. stav 2. u vezi sa čl. 301. ZKP, jer je taj propust mogao biti od uticaja na prvilnost i zakonitost presude.

(Vrhovni sud BiH broj Kvl.P: 46/85 od 26.6.1985. godine)

Član 378. ZKP

Ako prvostepeni sud u presudi kojom okrivljenog oglašava krivim zbog više krivičnih djela propusti da neke radnje iz optužnice koje su sadržane i u izreci presude pravno ocijeni kao odgovarajuće krivično djelo i ne utvrdi kaznu za to djelo, drugostepeni sud ne može po žalbi javnog tužioca, koja nije izjavljena u tom pravcu, presudu preinačiti u smislu da okrivljenog oglasi krivim i utvrdi mu kaznu za to djelo, niti prvostepeni sud u slučaju ukidanja presude, može

u ponovnom postupku okrivljenog oglasiti krivim i utvrditi mu kaznu za to krivično djelo, jer bi time bilo povrijeđeno pravilo o zabrani reformatio in peius iz člana 378. ZKP.

(Vrhovni sud BiH br. Kž. 247/85 od 2.6.1985. godine)

Član 401. stav 2. ZKP

Presuda donesena u proceduri propisanoj u čl. 401. stv 2. ZKP, pri izricanju jedinstvene kazne (ili odmjeravanju njene visine u granicama koje je odredio zakon), mora uzeti u obzir okolnosti koje utiču da kazna bude veća ili manja (čl. 41 KZ SFRJ), imajući pri tome u vidu svrhu kažnjavanja i može uzeti u obzir samo one okolnosti koje su utvrdile i uzele u obzir pravosnažne presude čija se odluka o kazni preinačava.

kad u obrazloženju presude donesene u smislu čl. 401. stav 2. ZKP, nisu iznijete okolnosti i uopšte razlozi kojim se sud rukovodio pri izricanju jedinstvene kazne, treba uzeti da presuda nema razloga o odlučnim činjenicama i da stoji bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz čl. 364. stav 1. tač. 11. ZKP.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom, u smislu čl. 401. stav 2. ZKP, preinačene su u pogledu odluke o kazni dvije pravosnažne presude, tako što su kazne zatvora izrečene tim presudama uzete kao utvrđene i osuđenom izrečena jedinstvena kazna – primjenom čl. 48. KZ SFRJ. U obrazloženju te presude je iznijeto da je jedinstvena kazna izrečena primjenom zakonskih odredaba o izricanju jedinstvene kazne za krivična djela u sticaju, a da se sud pri tome nije "upuštao u okolnosti koje se u redovnom postupku uzimaju u obzir i cijene pri odmjeravanju kazne".

Drugostepeni sud je uvažio žalbu osuđenog i ukinuo prvostepenu presudu, nalazeći da se ta presuda ne može ispitati zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz čl. 364. stav 1. tačka 11. ZKP, a ovakvu odluku je obrazložio slijedećim:

U proceduri iz čl. 401. stav 2. ZKP jedinstvenu kaznu, pogotovu kada važi tzv. princip asperacije, kao u konkretnom slučaju, nije moguće pravilno odmjeriti kaznu primjenom "samo odredaba o odmjeravanju kazne za krivična djela u sticaju". Zakonska odredba o izricanju jedinstvene kazne za krivična djela u sticaju (čl. 48. KZ SFRJ) u stvari utvrđuju donju i gornju granicu jedinstvene kazne koja se može izreći i primjenom tih odredbi ne može se automatski dobiti iznos jedinstvene kazne.

Radi se o tome da iznos jedinstvene kazne treba odrediti u rasponu između donje i gornje granice koje je postavio Zakon. Kada već tu ne može biti nikakve automatske primjene, po logici stvari moraju se uzeti i neki drugi kriteriji radi određivanja jedinstvene kazne. Te druge kriterije predstavljaju okolnosti koje utiču da kazna bude veća ili manja (čl. 41. KZ SFRJ), a pri tome se mora imati u vidu svrha kažnjavanja. Opet po logici stvari odluka donesena u smislu čl. 401. stav 1. ZKP može pri izricanju jedinstvene kazne uzeti u obzir samo one okolnosti koje su utvrdile i uzele u obzir pravosnažne presude čija se odluka o kazni preinačava. U skladu s tim ta odluka mora u obrazloženju iznijeti okolnosti koje je u ovom pogledu uzela u obzir i uopšte kojim se razlozima rukovodila kada je našla da treba izreći jedinstvenu kaznu u visini koju je sama odredila. U protivnom tj. ako takvih razloga nema, treba uzeti da nema razloga u odlučnim činjenicama, što predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 364. stav 1. tačka 11. ZKP. Upravo ovu povredu čini prvostepena presuda, jer umejsto da iznese razloge u navedenom pravcu, ona zastupa neprihvatljiv stav da se u ovakvim slučajevima ne treba "upuštati u okolnosti koje se u redovnom postupku uzimaju u obzir i cijene pri odmjeravanju kazne".

(Vrhovni sud BiH broj Kž. 324/85 od 21.5.1985. godine)

IZVOD IZ BILTENA SAVEZNOG SUDA, broj 21/84

Krivični zakon SFRJ**Član 94.**

Po odredbama člana 94. KZ SFRJ nema razlike u korišćenju podataka iz kaznene evidencije datih sudu, javnom tužilaštvu i organima unutrašnjih poslova u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodi protiv lica koje je ranije bilo dosuđeno . stav 1. i datih istim organima u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodi protiv lica čija je osuda brisana – stav 3. te prema tome ranija osuđivanost može se uzeti kao otežavajuća okolnost prilikom odmjeravanja kazne u smislu člana 41. stav 1. KZ SFRJ kako po stavu 1. tako i po stavu 3. člana 94. Krivičnog zakona SFRJ.

(Kzs. 45/84 od 2.10.1984. godine)

Član 134. stav 3.

Krivično delo iz stava 3. člana 134. Krivičnog zakona SFRJ postoji ako je teža posledica (neredi, nasilje i druge teške posledice) izazvana radnjom iz stava 1. ovog člana, ali je ostvarena delovanjem drugih lica, a ne ličnim odnosom izvršioca osnovnog krivičnog dela iz člana 134. stav 1. Krivičnog zakona SFRJ prema određenom licu.

(Kzs-29/84 od 5.6.1984. godine)

Član 136. stav 2. i član 131.

Za postojanje krivičnog dela udruživanja radi neprijateljske delatnosti iz člana 136. stav 2. u vezi sa stavom 1. i članom 131. Krivičnog zakona SFRJ potrebno je da učinilac postane pripadnik zavere, bande, grupe ili drugog udruženja radi povezivanja svojih članova igračana SFRJ, u nameri vršenja neprijateljske delatnosti protiv svoje zemlje sa stranom državom, stranom ili izbegličkom organizacijom ili grupom lica, odnosno da im pomaže u vršenju neprijateljske delatnosti, a ako učinilac kao građanih SFRJ, u nameri vršenja neprijateljske delatnosti protiv svoje zemlje neposredno bez pripadnosti nekom udruženju iz člana 136. stav 1. Krivičnog zakona SFRJ stupi u vezu sa stranom državom, stranom ili izbegličkom organizacijom ili grupom lica ili im pomaže u vršenju neprijateljske delatnosti, ostvareno je krivično delo učestvovanja u neprijateljskoj delatnosti iz člana 131, a ne krivično delo iz člana 136. stav 2. Krivičnog zakona SFRJ.

(Kps- 61/84 od 13.9. 1984. godine)

Zakon o krivičnom postupku**Član 83.**

Iskazi koji se moraju izdvojiti po odredbama člana 83. Zakona o krivičnom postupku ne mogu se koristiti u krivičnom postupku, osim u slučajevima predviđenim u članu 84, te se u zapisniku o glavnom pretresu ne može konstatovati da izjavljuju kao u istrazi (odnosno ranijem iskazu). U takvom slučaju se zapisnik o glavnom pretresu unosi iskaz koji je dat na samom glavnom pretresu.

(Kps-107/84 od 18.12.1984. godine)

Član 333. stav 1. tačka 1.

Činjenica da se svedok u vreme održavanja glavnog pretresa nalazi na odluženju vojnog roka, ne predstavlja važan uzrok zbog čega se dolazak svedoka na glavni pretres pred sudom smatra za nemoguć ili znatno otežan u smislu odredbe člana 333. stv 1. tačka 1. Zakona o krivičnom postupku.

(Kps. 107/84 od 18.12.1984. godine)

Član 416. i 364. tačka 6.

Protiv pravosnažne presude u kojoj nije u izrečenu kaznu uračunat pritvor ili ranije izdržane kazne ne može se podići po odredbama člana 146. Zakona o krivičnom postupku zahtev za zaštitu zakonitosti zbog povrede odredaba člana 364. tačka 6. Zakona o krivičnom postupku ako nije korišćena procesna mogućnost po odredbama člana 136. stav 1. Zakona o krivičnom postupku.

(Kzs. 45/84 od 2.10.1984. godine)

Član 426.

Saveznom sudu se ne može podneti zahtev za vanredno preispitivanje prvosnažne presude kada je pravosnažnom presudom za više krivičnih dela u sticaju, određenim republičkim i saveznim zakonom, izrečena jedinstvena kazna zatvora preko jedne godine, ako je za krivično delo određeno saveznim zakonom utvrđena kazna zatvora ispod jedne godine. Međutim, prema odredbi člana 426. stav 2. Zakona o krivičnom postupku zahtev se može podneti Saveznom sudu i kada su sve ili neke pojedinačne kazne za krivična dela u sticaju, sva određena saveznim zakonom, utvrđene u trajanju ispod godinu dana, a izrečena jedinstvena kazna zatvora najmanje jednu godinu.

(Kps. 50/84 od 12.6.1984. godine)

DRUŠTVENA SVOJINA

1)

Član 11. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini

Vlasnik stambene zgrade podignute na podruštvljenom zemljištu izgubio je trajno pravo korišćenja fizičkom propašću zgrade. Trajno pravo korišćenja je stekao raniji suvlasnik srušene zgrade koji je za sebe, uz odobrenje za građenje, izgradio novu stambenu zgradu na istoj građevinskoj parceli.

(Presuda Vrhovnog suda BiH broj rev. 20/85 od 7. februara 1985. godine)

GRAĐANSKO PRAVO (OPŠTI DIO)

2)

Čl. 24. i 72. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima i član 9. stav 2. i 4. Zakona o prometu nepokretnosti

Zaključen je ugovor o prometu nepokretnosti u pismenom obliku samo kada je nepismeni ugovarač stavio rukoznak napismeno ugovora u prisustvu dva svjedoka koji su svojim potpisima potvrdili vjerodostojnost rukoznaka.

Nije valjana ovjera rukoznaka ako oba svjedoka nisu bila prisutna u momentu stavljanja rukoznaka, već je jedan od njih naknadno potpisao pismeno ugovora.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 184/85 od 16.5.1985. godine)

3)

Član 266. Zakona o udruženom radu

Ugovor o prenosu stvari zaključen između društveno pravnih lica ne proizvodi pravno dejstvo ako nije raskinut ranije zaključeni ugovor kojim se društveno pravno lice –prenosilac stvari

obavezalo na prenos iste individualno određene stvari (stana) drugom društveno pravnom licu, pa i kada društveno pravno lice – sticalac bilo savjesno u vrijeme zaključenja kasnijeg ugovora.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 63/85 od 23. 4.1985. godine)

4)

Čl. 67, 68, 70. i 239. stav 1. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom

Domaća organizacija udruženog rada koja samostalnim poslovanjem ili udruživanjem rada i sredstava stiče devize može se punovažno obavezati da će ovlaštenoj banci vratiti u devizama iznos koji je ona, u ispunjenju ugovora o garanciji, za nju isplatiti stranom povjeriocu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 32/85 od 28. marta 1985. godine)

5)

Član 10. Zakona o novčanom sistemu

Član 82. stav 1. i 3. zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom

Član 395. Zakona o obligacionim odnosima

Ako su državljani SFRJ dok su bili na privremenom radu u inostranstvu zaključili ugovor o zajmu u stranoj valuti, zajmodavac može i u parnici pred redovnim sudom u SFRJ tražiti od zajmoprimca da mu vrati dug u toj valuti ili isplatiti dinarsku protuvrijednost zajma prema kursu na dan zaključenja glavne rasprave.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 219/85 od 12. juna 1985. godine)

6)

Član 30. stav 5. Zakona o eksproprijaciji

Punovažan je sporazum ranijeg vlasnika eksproprijisane porodične stambene zgrade u kojoj je stanovao i korisnika eksproprijacije o povećanju za 15% naknade za zgradu utvrđene po kriterijima iz člana 46. Zakona o eksproprijaciji, ako su raniji vlasnik odrekao prava na dodjelu na korišćenje drugog odgovarajućeg stana.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, br. Gvl. 40/85 od 16.5.1985. godine)

NAPOMENA: U rješenju Vrhovnog suda BiH br. Gvl. 7/84, Bilten sudske prakse VS BiH br. 3/84, strana 32. izražen je stav da se pravična naknada određuje po kriterijima iz Zakona o eksproprijaciji kada nije drugačije ugovoreno.

STVARNO PRAVO

7)

Član 34. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 67. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o prodaji automobila ne mora biti zaključen u posebnoj formi, pa je kupac postao vlasnik automobila u času kada mu ga prodavac preda u posjed, po osnovu usmeno zaključenog kupoprodajnog ugovora.

Na sticanje prava svojine automobila nema uticaja okolnost što nije plaćen porez na promet i što automobil nije registrovan na novog vlasnika.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 136/85 od 11.4.1985. godine)

8)

Čl. 73, 75, 76, 77. i 80. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Nasljednik koji je postao posjednik u trenutku smrti ostavioca gubi posjed ako ne zatraži zaštitu suposjeda u rokovima iz člana 77. ZOSPO-a protiv drugog nasljednika koji je isključivo prisvojio posjed.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH br. Gvl. 38/84 od 19.11.1984. godine)

OBLIGACIONO PRAVO (OPŠTI DIO)

9)

Član 366. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Da bi proizvela dejstvo odricanja od zastarjelosti, pismena izjava o priznanju zastarjele obaveze mora biti data na izričit način i odnositi se i na osnov i na visinu obaveze, a ako je dužnik društveno pravno lice, ta izjava mora biti potpisana od strane lica koje može punovažno zastupati to pravno lice.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 392/84 od 28. februara 1985. godine)

10)

Član 133. Zakona o obligacionim odnosima

Ne može se pozivom na promijenjene okolnosti jednostrano raskinuti ugovor o udruživanju sredstava radi zajedničke kupovine stana s toga što je konačna cijena stana veća od predračunske, kada su se ugovorne stranke sporazumjele da će na jednake dijelove platiti cijenu stana, uključujući i njeno povećanje do momenta predaje stana, ako su obje ugovorne stranke morale u vrijeme sklapanja ugovora uzeti u obzir okolnot da će konačna cijena stana biti veća od predračunske.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj rev. 25/85 od 14. marta 1985. godine)

11)

Član 414. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Povjerilac može sve do prestanka solidarne obaveze zahtijevati u parnici ispunjenje obaveze solidarnog dužnika i pored toga što ima izvršnu ispravu protiv drugog solidarnog dužnika iste obaveze.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 70/85 od 23. aprila 1985. godine)

12)

Član 124. i 126. Zakona o obligacionim odnosima

Kada obaveza iz ugovora nije ispunjena u predviđenom roku, a ne radi se o fiksnom pravnom poslu, povjerilac mora, ako želi da ugovor raskine, dati dužniku primjeran rok za ispunjenje obaveze, pa ako bezuspješno protekne i taj rok smatra se da je ugovor raskinut.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 224/85 od 25. aprila 1985. godine)

OBLIGACIONO PRAVO	UGOVORI
--------------------------	----------------

13)

Član 4. stav 1. Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava**Član 99. Zakona o obligacionim odnosima**

Pošto je prodavalac po samom zakonu obveznik plaćanja poreza na promet nepokretnosti, ugovornu obavezu kupca da će on platiti porez na promet treba shvatiti tako da će nadoknaditi prodavcu iznos koji ovaj plati u ispunjenju poreske obaveze.

Zato pravo prodavca da zahtijeva ovu naknadu nastaje i dospijeva tek kada on plati porez.

IZ obrazloženja:

Odbijanjem tužbenog zahtjeva da se raskine kupoprodajni ugovor zaključen 1972. godine u dijelu kojim je tužitelj prodao tuženom prizemlje svoje stambene zgrade, iz razloga što tuženi nije platio porez na promet na što se obavezao tačkom 8. ugovora, nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo. naime, poreski obveznik poreza na promet nepokretnosti i prava u smislu odredbe čl. 6. Osnovnog zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava ("Sl. list SFRJ", br. 12/65) koji se primjenjivao kao republički zakon 1972. godine, je prodavalac, kako propisuju i svi kasniji zakni iz ove oblasti, pa je smisao ugovorene obaveze tuženog "da će platiti porez" (obzirom da tuženi nije zakonski obveznik plaćanja poreza) u tome da će tužiocu naknaditi iznos kojeg ovaj plati na ime poreza. Kako je nesporno da tužilac do sada nije ispunio svoju obavezu plaćanja poreza na promet nastalu povodom zaključenja ovog ugovora, to ni obaveza tuženog prema njemu nije dospjela.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 180/85 od 16. maja 1985. godine)

14)

Član 31. stav 1,2. i 3. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Ako Skupština opštine nije propisala da zakupodavac može dati otkaz ugovora o zakupu poslovnih prostorija samo iz određenih razloga, zakupodavac ne mora navoditi razloge otkaza niti se u tom slučaju zakupcu mora obezbijediti pravo da povodom otkaza predloži utvrđenje zakupnine putem javnog nadmetanja čak i kada je zakupodavac izjavio da daje otkaz zato što nije zadovoljan visinom zakupnine.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 386/84 od 28. februara 1985. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA ŠTETE

15)

Član 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima**Član 81. Zakona o zaštiti na radu**

Organizacija udruženog rada odgovara za štetu koju je pretrpio SIZ penzijskog i invalidskog osiguranja zbog isplate invalidske penzije sa doprinosima njenom radniku, povrijeđenom prilikom istovara većih tereta sa kamiona kada ga je rasporedila na taj posao iako nije bio dovoljno iskusan i propustila da organizuje posao istovara tako da ga nadgleda iskusan predradnik, koji bi davao konkretna uputstva za rad i upozoravao na opasnost pri radu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 315/84 od 14. decembra 1984. godine)

16)

Član 174. Zakona o obligacionim odnosima

Radovi na intenzivnoj eksploataciji šljunka iz riječnog korita predstavljaju djelatnost sa povećanom opasnošću, pa organizacija udruženog rada koja se bavi tom djelatnošću odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti (radovi su izazvali pomjeranje toka rijeke i odnošenje priobalnog zemljišta).

Obaveza na naknadu štete ne može ni djelimično biti umanjena time što je štetni efekat radnje tuženog povećan prirodnim faktorima (sastavom tla i povećanim vodostajem), jer u slučaju sadejstva ljudske radnje i prirodnih događaja kod prouzrokovanja štete, za sve štetne posljedice odgovara lice koje je preduzelo štetnu radnju.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 601/84 od 17.1.1985. godine)

17)

Član 176. stav 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima

Imalac opasne stvari koju je povjerio drugom licu da se njome služi, ne odgovara za štetu prouzrokovanu upotrebom te stvari trećem licu.

Njegova odgovornost postoji samo ako nije upozorio lice kome je stvar povjerio na skrivene mane ili skrivena svojstva stvari, a šteta je prouzrokovana usljed takvih osobina stvari.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je, polazeći od neosporenog činjeničnog utvrđenja da je do prouzrokovanja štete na pružnim postrojenjima tužioca došlo usljed neispravnosti vagona broj 42 72 515 6256-4 i da je taj vagon osnovno sredstvo drugotuženog, te da je između ovoga i prvotuženog zaključen ugovor o osiguranju, ocijenio da su tuženi u obavezi da tužiocu regresiraju dosuđeni iznos koji je tužilac isplatio svom osiguraniku dana 11. novembra 1983. godine na ime naknade štete, pozivajući se na odredbe čl. 174. i 939. Zakona o obligacionim odnosima.

Međutim, osnovan je prigovor žalbe da je prvostepeni sud pogrešno primijenio odredbe materijalnog prava kada je propustio da iz aspekta čl. 176. Zakona o obligacionim odnosima cijeni značaj daljeg činjeničnog utvrđenja iz svoje presude da je vagon broj 42 72 515 6156-4 u momentu šetnog događaja drugotuženi bio povjerio uz naknadu ŽTO OOUR za prevoz putnika Sombor (sa kojim drugotuženi nema zaključen ugovor o osiguranju) i da je taj vagon u svoje ime i za svoj račun koristio u saobraćaju oštećenom dionicom pruge ovaj OOUR, a ne drugotuženi.

Naime, prema odredbama čl. 176. stav 1. i 2. zakona o obligacionim odnosima, kada je šteta prouzrokovana opasnom stvari koju je njen imalac povjerio drugom licu da se njome služi, za takvu štetu odgovara to lice u granicama kao i imalac stvari, ali samo uz ispunjenje poretpostavke da je šteta proistekla iz neke skrivene mane, ili skrivenog svojstva stvari na koje imalac ovome nije skrenuo pažnju.

(Rješenje vrhovnog suda BiH, broj Pž. 54/85 od 28.III 1985. godine)

18)

Član 177. stav 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima

Nisu ispunjeni uslovi predviđeni odredbama člana 177. stav 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima da se imalac opasne stvari (neispravnog lifta u stambenoj zgradi) u cijelosti ili djelimično oslobodi odgovornosti za štetu nastalu njenom upotrebom zbog toga što je oštećeni preduzeo nesmotrene radnje kojima je uticao na nastanak i obim štete, ako su takve radnje

oštećenog rezultat instiktivnog reagovanja pod uticajem straha zbog opasne situacije u koju je bio doveden usljed svojstva stvari i bez svoje krivice.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 616/84 od 24.1.1985. godine)

19)

Član 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Specijalizovana organizacija udruženog rada u čiju djelatnost spada prevoz putnika i stvari ne može se pozivati na ekskulpacione razloge predviđene odredbom člana 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ističući prigovor da je šteta, koja je prouzrokovana upotrebom neispravnog vozila u javnom saobraćaju, nastala usljed propuštanja trećeg lica koje je nesposredno prije štetnog događaja izvršilo opravak tog vozila.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 55/85 od 28.3.1985. godine)

20)

Član 82. stav 1. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom

Ne može se dosuditi u stranoj valuti potraživanje iz osnova naknade štete koju prouzrokuje motornim vozilom strani državljanin na području SFRJ domaćem fizičkom ili pravnom licu i kada je tužbeni zahtjev upravljen protiv strane osiguravajuće organizacije kod koje je štetnih – strani državljanin osiguran od odgovornosti.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbe materialnog prava, na koje se pozivaju u svojim presudama, kada nisu usvojili zahtjev tužioca da im se naknada štete dosudi u stranojvaluti, nego su tuženog obavezali da im isplati dosuđene iznose u domaćem novcu, pa su stoga neosnovani prigovori revizije istaknuti u tom pravcu.

Naime, prema izričitom prinudnom propisu iz člana 82. stav 1. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom (“Službeni list SFRJ”, broj 17/84- prečišćeni tekst u kme su sadržane odredbe istog zakona sa kasnijim izmjenama i dopunama objavljenog u “Službenom listu SFRJ”, broj 15/77) i koji je važio u vrijeme štetnog događaja kada je nastala obaveza naknađenja štete, zabranjeno je plaćanje i naplaćivanje u devizama i zlatu između građana – državljana SFRJ i stranih lica na teritoriji SFRJ i zaključivanje poslova kojima se obezbjeđuje da će se dinarska vrijednost ugovorene obaveze izračunati na osnovu cijene zlata ili kursa dinara u odnosu na strane valute, ako ovim zakonom nije drugačije predviđeno. Pošto odredbama navedenog zakona nije predviđen drugačiji režim plaćanja ni za slučaj ispunjenja obaveze naknađenja štete koju je, kao u pravnom odnosu iz ovog spora, prouzrokovao na teritoriji SFRJ strani državljanin, koji je osiguran kod strane osiguravajuće organizacije, to su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada nisu usvojili zahtjev tužilaca da im se pripadajući iznosi nanade štete priznaju u devizama, nego su im dosudili odgovarajuće iznose u domaćoj valuti.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 563/84 od 28. marta 1985. godine)

OBLIGACIONO PRAVO	ZAKONSKE OBAVEZE
--------------------------	-------------------------

21)

Član 277. stav 2. i član 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Tačka 1. Odluke o određivanju privrednih djelatnosti

Ugovor o osiguranju imovine kojeg zaključuje ZOIL, kao osiguravatelj i komunalna organizacija

udruženog rada kao osiguranik, je ugovor u privredi, pa se kod neispunjenja obaveze iz tog ugovora (premija osiguranja) plaća zatezna kamata po stopi koju propisuje SIV.

Iz obrazloženja:

Dužnik koji je u docnji sa ispunjenjem novčane obaveze proistekle iz ugovora o privredi, plaća zateznu kamatu po stopi koju propisuje Savezno izvršno vijeće, što je predviđeno u čl. 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. Pojam ugovora u privredi je dat u čl. 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. Iz navedenog propisa slijedi da su to ugovori koje međusobno zaključuju organizacije udruženog rada koje obavljaju privrednu djelatnost, uz dalji uslov da se i konkretni pravni posao odnosi na tu vrstu djelatnosti. Pošto navedeni zakonski propi nije pobliže definisao pojam privredne djelatnosti, odgovor na to pitanje treba potražiti u Zakonu o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ"; broj 6/76) i podzakonskim propisima koji su donesei radi primjene navedenog zakona. U čl. 3. Zakona o jedinstvenoj klasifikaciji je predviđeno da Savezno izvršno vijeće propisuje klasifikaciju sa standardnim nazivima i šiframa djelatnosti. Na osnovu pomenute odredbe SIV je donio Odluku o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Sl. list SFRJ", btr. 34/76) po kojoj su poslovi osiguraja imovine i lica razvrstani u oblast 11 - Finansijske, tehničke i poslovne usluge, a prema drugoj odluci koja nosi naziv Odluka o utvrđivanju privrednih i vanprivrednih djelatnosti ("Sl. list SFRJ", br. 14/77 i 18/80) cjelokupna oblast "11" iz Odluke o jedinstvenoj klasifikaciji, izuzimajući "Istraživačko razvojne usluge u društvenm djelatnostima" i "advokatske usluge", svrstano je u privredne djelatnosti.

Polazeći od sadržine izloženih normativnih propisa, kao i činjenice da se obje organizacije (tužilačka i tužena) nominalno bave poslovima koji spadaju u privredne djelatnosti, te da je predmet potraživanja u ovom sporu plaćanje premije po ugovoru o osiguranju imovine, očito je da sporo potraživanje proističe iz ugovora u privredi, na koje tužiocu pripada zatezna kamata po stopi koju propisuje Savezno izvršno vijeće.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 30/85 od 28.3.1985. godine)

22)

Članovi 277. i 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 154. i 155. Zakona o parničnom postupku

Povjerilac koji u parnici zahtijeva isplatu obračunatih zateznih kamata za period od odspijeća glavne tražbine do njene isplate, nije dužan da prije podnošenja tužbe dostavi dužniku obračun zateznih kamata i na taj način ga opomene, pa zbog ovog propusta ne gubi pravo na procesne kamate na utuženi iznos od podnošenja tužbe do isplate, niti pravo na naknadu parničnih troškova.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 46/85 od 28.3.1985. godine)

23)

Član 10. i 54. Zakona o eksproprijaciji

Nema mjesta revalorizaciji ranije isplaćene akontacije naknade za ekspropisane nekretnine prema prilikama važećim u vrijeme donošenja rješenja o određivanju te naknade ako visina akontacije nije ni približna pripadajućem iznosu naknade, nego samo ako je bivšem vlasniku bio unaprijed isplaćen, pretežan dio punog iznosa naknade sa kojim bi on u to vrijeme mogao pribaviti druge nepokretnosti, jer bi se samo na taj način ostvarila svrha pravične naknade.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gvl. 41/84 od 24. januara 1985., godine)

24)

Član 30. stav 5. i član 50. Zakona o eksproprijaciji

Kada u postupku određivanja naknade za eksproprisanu stambenu zgradu nije riješeno pitanje da li će korisnik eksproprijacije, po zahtjevu ranijeg vlasnika, ovome obezbijediti stan, ukupno utvrđenu naknadu treba umanjiti primjeran iznos, pa zastati sa postupkom određivanja naknade u tome dijelu dok se definitivno ne utvrdi da li je korisnik eksproprijacije obezbijedio ranijem vlasniku stan.

Iz obrazloženja:

U vrijeme kada su nižestepeni sudovi odlučivali o naknadi koja pripada predlagateljici za eksproprisanu imovinu, nije izvršena predaja zgrade korisniku eksproprijacije, tako da je predlagateljica i dalje koristila stan u toj zgradi. Tu okolnost, a posebno činjenica da kod nadležnog stambenog organa nije okončan postupak za utvrđivanje da li stan kojeg je korisnik eksproprijacije ponudio na korištenje predlagateljici, zadovoljava uslove odgovarajućeg stana (član 30. stav 6. Zakona o eksproprijaciji) nižestepeni sudovi uzimaju kao razlog zbog kojeg smatraju da u sadašnjoj situaciji ne postoji pravni osnov za umanjivanje naknade. Određenije rečeno nižestepeni sudovi smatraju da eventualno umanjivanje naknade za eksproprisanu stambenu zgradu dolazi u obzir samo u slučaju ako je u vrijeme određivanja naknade licu čija se zgrada ekspropriše obezbijeden odgovarajući stan.

U odredbama čl. 46. i 49. Zakona o eksproprijaciji data su detaljna i objektivizirana pravila kako se utvrđuje vrijednost građevinskih objekata, što predstavlja osnov za određivanje naknade. Ako se ranijem vlasniku povodom eksproprijacije njegove stambene zgrade u kojoj je stanovao obezbijeduje odgovarajući stan, a takva obaveza, u smislu čl. 30. stav 5. Zakona o eksproprijaciji, leži na korisniku eksproprijacije, u tom slučaju se ta okolnost po čl. 50. navedenog zakona mora uzeti u obzir kod određivanja naknade za eksproprisanu zgradu. Prema dosadašnjoj praksi u primjeni navedenog zakonskog propisa, u slučaju kada je ranijem vlasniku obezbijeden odgovarajući stan utvrđena naknada se umanjuje za odgovarajući procenat. Ako u vrijeme određivanja naknade nije izvršeno obezbjeđivanje drugog stana, bilo zbog toga što nije raspravljano da li će raniji vlasnik tražiti odgovarajući stan ili zbog toga što nije riješeno pitanje da li stan kojeg je korisnik eksproprijacije ponudio ranijem vlasniku, zadovoljava kriterije odgovarajućeg stana, u oba slučaja opet po opšteprihvaćenoj praksi, od utvrđene naknade treba odbiti odgovarajući iznos, pa zastati sa postupkom određivanja naknade u visini odbijenog (obustavljenog) iznosa dok se definitivno ne utvrdi da li je korisnik eksproprijacije, poslije preuzimanja zgrade u kojoj je stanovao raniji vlasnik, obezbijedio vlasniku odgovarajući stan. Ako korisniku eksproprijacije nije obezbijeden stan normalno je da mu pripada ukupno utvrđena naknada što se određuje naknadnom odlukom, a u protivnom treba odrediti naknadu uz uvažavanje činjenice da je ranijem vlasniku obezbijeden odgovarajući stan.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gvl. 21/84 od 16. maja 1985. godine)

25)

Član 2. i 5. Samoupravnog sporazuma o uslovima i načinu korištenja zdravstvene zaštite van područja Samoupravne interesne zajednice zdravstvenog osiguranja i zdravstva kojoj osiguranik pripada

I po odredbama ranije samoupravnog sporazuma... objavljenog u "Službenom listu SFRJ", broj 60/78 Samoupravna interesna zajednica zdravstvenog osiguranja i zdravstva kojoj osiguranik pripada, ako je izdala uput za liječenje osiguranika u zdravstvenoj organizaciji van svog područja, u obavezi je da toj organizaciji plati puni iznos troškova liječenja prema ocjenama koje važe na njenom području pa i kada je u uputu navela da će razliku troškova snositi sam osiguranik.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj 1/85 od 14.2.1985. godine)

PRAVO OSIGURANJA

26)

Članovi 939. i 941. Zakona o obligacionim odnosima

Zakon ne propisuje obavezno osiguranje od odgovornosti za štetu prouzrokovane trećim licima u željezničkom saobraćaju, pa osiguravač oštećenog može po osnovu subrogacije tražiti naknadu štete od osiguravača s kojim je željeznička transportna organizacija zaključila ugovor o osiguranju od odgovornosti i to samo do obima obaveze predviđene ugovorom.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 55/85 od 28. marta 1985. godine)

27)

Član 59. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica**Član 25. Zakona o osiguranju imovine i lica****Član 5. Uslova za osiguranje korisnika odnosno sopstenika motornih vozila od odgovornosti za štetu pričinjene trećim licima**

Kada je utvrđeno da je vozač automobila koji je učestvovao u saobraćajnoj nezgodi, bio u alkoholisanom stanju preko 0,5‰, pretpostavlja se da su štetne posljedice izazvane vožnjom u alkoholisanom stanju (oboriva pretpostavka).

Iz obrazloženja:

Tužbeni zahtjev zasnovan je na odredbama čl. 49. st. 2. i člana 59. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Sl. list SFRJ", br. 24/76) u vezi sa članom 5. pomenutih tužiteljičinih uslova iz 1977. godine, koji su doneseni na osnovu ovlaštenja iz člana 25. Zakona o osiguranju imovine i lica ("Sl. list SRBiH", br. 21/77) i koji se smatraju sastavnim dijelom ugovora o osiguranju. Pri tome je neophodno ukazati da se u smislu člana 5. pomenutih uslova smatra da je pod dejstvom alkohola lice kod koga se utvrdi da mu sadržina alkohola u krvi iznosi više od 0,5 promila, kao i da je, u smislu istih uslova, vozač kod koga je alkotest pozitivan u obavezi da se sam pobrine o tome da se stepen njegove alkoholisanosti precizno utvrdi, pa kako tuženi u konkretnom slučaju nije tako postupio, neprihvatljivi su njegovi prigovori u pogledu tačnosti rezultata koje je dala analiza stanja njegove alkoholisanosti.

Tuženi u parnici nije tvrdio da je kritične zgrade postojao neki konkretni vanjski uzrok, koji bi isključivao postojanje uzročne veze između njegove vožnje u alkoholisanom stanju i nastupanju štetne posljedice, a takvu uzročnu vezu pretpostavljaju opisani tužiteljičini uslovi, pa je obaveza da dokazuje suprotno – bila na strani tuženog.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gvl. 46/84 od 21. februara 1985. godine)

MJENIČNO PRAVO

28)

Članovi 42. i 47. Zakona o mjenici**Član 277. stav 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima****Odluka SIV-a o visini stope zatezne kamate**

Imalac mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja potraživanja iz ugovora u privredi, koji je postao mjenični povjerilac indosiranjem, može od trasanta – izdavaoca mjenice zahtijevati zatezne kamate samo po stopi od 6% godišnje, a ne po stopi iz odluke SIV-a o visini stope zatezne kamate.

Iz obrazloženja:

Polazeći od okolnosti da je tužilac indosiranjem došao u posjed mjenice i da se prema tome ne nalazi u dužničko – povjerilačkom odnosu sa tuženim, koji potiče iz osnovnog prvog posla (ugovora u privredi), ovaj sud nalazi da je prvostepeni sud pravilno primijenio materijalno pravo kada je tuženog obvezao da tužiocu isplati kamate po stopi od 6%, primjenom člana 47. Zakona o mjenici, jer se u konkretnom slučaju radi o mjeničnoj obavezi kao apstraktnom pravnom poslu, a ne o dužničko – povjerilačkom odnosu iz ugovora u privredi, kako pogrešno alazi tužilac. Kada pravo na naplatu kamate iz osnovnog posla indosant nije prenio na indosatara (može se prenijeti samo unošenjem u mjenični iznos) to pravo ostaje indosantu i samo njemu pripada kamata na potraživanje iz osnovnog posla i poslije indosiranja pa do dospelosti, odnosno isplate mjenice. Dakle, osnov za indosantovo pravo na kamatu i poslije indosiranja mjenice, leži u činjenici da izdavalac mjenice ništa ne plaća na dan izdavanja mjenice, niti na dan obračuna indosiranih mjenica kod SDK. Izdavalac mjenice je dužan mjeničnu svotu sve dok se ona ne plati, pa do tog momenta kamate mora plaćati svom neposrednom povjeriocu, jer ga ovaj za sve to vrijeme kreditir. Stoga povjeriocu iz dužničko – povjerilačkog odnosa pripada pravo na zateznu kamatu se do dospelosti, odnosno do naplate mjenice izdate u smislu Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava i kada je mjenicu indosirao prije njene dospelosti (načelan stav zauzet na XXVI Zajedničkoj sjednici Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda, održanoj 30. i 31.10.1984. godine).

Odredbe Zakona o mjenici primjenjuju se i na mjenice koje su date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja između korisnika društvenih sredstava, kada je takva mjenica indosiranjem dospjela u posjed povjerioca koji se ne nalazi u ugovorenom odnosu sa dužnikom iz osnovnog pravnog posla koji ima karakter ugovora u privredi, pa novom vjerovniku – imaocu mjenice ne pripadapravo na zateznu kamatu propisanu Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate za čiju primjenu žalitelj pledira.

Neosnovan je i žalbeni prigovor tužioca da trasant nije regresni dužnik, pa da se na njega ne odnosi odredba čl. 47. Zakona o mjenici, jer se u konkretnom slučaju radi o specijalnoj i sopstvenoj i trasiranoj mjenici, te se trasant mora smatrati regresnim dužnikom u smislu čl. 42. Zakona o mjenici.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 391/84 od 28. februara 1985. godine)

29)

**Članovi 13. i 18. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava
Članovi 43. stav 3. i 85 Zakona o mjenici**

Ako imalac mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, između korisnika društvenih sredstava nije na vrijeme podnio mjenicu na naplatu službeni društvenog knjigovodstva na koju je mjenica domicilirana, pa nije izvršen ni protest mjenice, gubi pravo na mjeničnu tužbu.

U ovakvom slučaju avalista koji je jemčio za obavezu trasanta definitivno se oslobađa mjenične obaveze i ne može biti obavezan na plaćanje ni pozivom na propise neosnovanom obogaćenju iz zakona o mjenici.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju data je mjenica kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja između korisnika društvenih sredstava u smislu odredbe čl. 13. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava. Prema odredbi čl. 18. navedenog zakona, korisnik društvenih sredstava, osim trasanta kod koga se mjenica zatekne na dan dospjeća, dužan je da mjenicu sa nalogom za

naplatu podnese SDK na koju je mjenica domicilirana. Služba društvenog knjigovodstva izvršava nalog za naplatu, te ako ne računa trasanta nema dovoljno sredstava, izvršava nalog do visine raspoloživih sredstava, a za neizvršeni dio SDK ispostavlja nalog za naplatu sa računa avaliste i takav nalog izvršava na teret računa avaliste. Ako se naplata ne može izvršiti sa računa avaliste, SDK podnosi nadležnom sudu mjenicu na protest zbog neplaćanja.

Kako tužilac nije postupio na način propisan navedenom zakonskom odredbom (nije podnio mjenicu SDK na koju je mjenica domicilirana, da bi ista postupila u smislu navedene zakonske odredbe), nisu se sticali uslovi za podnošenje mjenične tužbe, kako se to opravdano u žalbi navodi, pa je stoga primjenom odredbe čl. 373. tač.4. ZPP-a žalba uvažena, prvostepena presuda preinačena i odlučeno kao u izreci.

Napominje se da tužilac ne može protiv avaliste zahtijevati isplatu mjenične svote ni pozivom na odredbu člana 85. Zakona o mjenici (Neosnovano oboganjećenj). Kada su se naime, ugasile mjenične obaveze usljed propuštanja činjenica propisanih radi održavanja mjeničnih prava, tada imaocu mjenice odgovaraju samo trasant i indosanti, ako su se na njegov račun neopravdano obogatili, ali ne i avalisti (mjenični jemci), čija se mjenična obaveza definitivno gasi.

(Presuda Vrhovnog suda BiH broj Pž. 380/84 od 28. februara 1985. godine)

STAMBENO PRAVO

30)

Članovi 2. stv 2,6. i 21. Zakona o stambenim odnosima

Lica koja su postala članovi porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava na stanu u svojini iza stupanja na snagu republičkog zakona o stambenim odnosima dana 31. maja 1974. godine, imaju jednak pravni položaj kao i članovi porodičnog domaćinstva koji su to svojstvo stekli prije navedenog datuma.

NAPOMENA: Ovim stavom je korigovan stav izražen u sentenci br. 24. objavljenoj u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH, broj 1/83 na str. 23.

Iz obrazloženja:

Polazeći od karaktera stanarskog prava i teksta obrade čl. 2. st. 2. ZSO SRBiH, po kome građanin koji je na stau u svojini stekao stanarsko pravo prije stupanja na snagu republičkog ZSO ima sva prava i obaveze propisane ovim zakonom za nosioca stanarskog prava i članove njegovog porodičnog domaćinstva, moraju se i licima koja su naknadno postala članovi članovi porodičnog domaćinstva ovakvog nosioca stanarskog prava, priznati sva prava kao i članovima porodičnog domaćinstva koja su to svojstvo stekla prije stupanja na snazu ZSO SRBiH.
(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 177/85 od 15. maja 1985. godine)

31.

Član 59. stav 2. zakona o stambenim odnosima

Nije ništav ugovor o zakupu stana zaključen na kraće vrijeme od godinu dana, već se u takvom slučaju vrijeme na koje je ugovor zaključen, djelovanjem prinudne zakonske norme, produžava na godinu dana.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 181/85 od 16. maja 1985. godine)

N A S L J E D N O P R A V O

32)

Članovi 28, 29. i 30. Zakona o nasljeđivanju

Pravo na nužni nasljedni dio je lično pravo koje se gasi smrću, pa sljednici nužnog nasljednika mogu u ostavinskom postupku ostvariti pravo na nužni dio samo ako su i sami nužni nasljednici prednika i u obimu koji njima kao nužnim nasljednicima pripada.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gvl. 26/84 od 4. oktobra 1984. godine)

33)

Član 149. st. 3. Saveznog zakona o nasljeđivanju**Član 147. Zakona o nasljeđivanju SRBiH**

Pod diobom nasljeđa, kao suspenzivnim uslovom za pravno dejstvo ugovora o otuđenju nasljednog dijela licu van kruga nasljednika, i po saveznom zakonu o nasljeđivanju se podrazumijevala ne samo fizička ili civilna dioba, nego i utvrđenje nasljednog dijela pravosnažnim rješenjem o nasljeđivanju jer se (što izričito propisuje republički zakon onasljeđivanju tim aktom zajednička svojina na stvarima zaostavštine pretvara u svojinu nasljednika.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 87/85 od 7. marta 1985. godine)

34)

Član 65. i 188. Zaona o nasljeđivanju

Nije valjan testament gruhonijemog oporučitelja sačinjen pred sudom ako pri njegovom sastavljanju nisu učestvovali zakleti sudski tumač i dva klavifikovana svjedoka koja raspolažu potrebnim znanjem da bi u potpunosti mogli razumjeti i vjernoprenijeti sadržinu date izjave volje oporučitelja.

Iz obrazloženja:

Prema propisu iz člana 65. Zakona o nasljeđivanju testament je strogo formalan akt kod kojeg je zakonom propisani oblik njegov konstitutivni element, a prema odredbi čl. 188. stav 2. istog zakona uslovi za valjanost testamenta gruhonijemog oporučitelja su da je sačinjen uz sudjelovanje kvalifikovanog zakletog sudskog tumača i u prisustvu dva svjedoka koji se sa oporučiteljem mogu sporazumjevati, odnosno takođe kvalifikovanih lica koja raspolažu sa potrebnim znanjima koja im omogućavaju da u potpunosti razumiju sadržinu date izjave volje gluhonijemog oporučitelja i da takvu izjavu volje mogu vjerno i tačno interpretirati. Ti uslovi moraju biti ispunjeni čak i za slučaj kada i sam uredujući sudija raspolaže potrebnim znanjem koje mu omogućava da razumije sadržinu izjave posljednje volje oporučitelja, štoje smisao citiranog zakonskog propisa koji ima za cilj da spriječi mogućnost eventualne zloupotrebe, pa stoga nije od uticaja za drugačije odlučivanje okolnost koja se ističe u reviziji, da je mimika oporučitelja bila toliko jasna da je i sudija prema svom iskazu datom u toku ove parnice i bez potrebnog znanja, mogao razumjeti 90% od onog št je oporučitelj izjavio.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 44/85 od 14. februara 1985. godine)

P O R O D I Č N O P R A V O

35)

Članovi 239. i 243. Porodičnog zakona

Ima pravo na supružansko izdržavanje razvedeni bračni drug, kome je pogoršano zdravstveno stanje nakon zaključenja braka razvojem bolesti koja je postojala i prije braka. ako nisu ispunjeni uslovi za poništenje braka, pri čemu nema uticaja dužina trajanja braka.

(Presuda Vrhovnog suda BiH broj Rev. 623/84 od 10. januara 1985. godine)

36)

Članovi 264. i 267. Porodičnog zakona

Ako je stambena zgrada izgrađena tokom bračne zajednice na zemljištu u svojini jednog bračnog druga, oba bračna druga postaju suvlasnici i zgrade i zemljišta u sastavu građevinske parcele, a njihov suvlasnički dio se utvrđuje zasivno od doprinosa u sticanju zgrade, pri čemu se doprinos ranijeg vlasnika zemljišta uvećava za vrijednost građevinske parcele, presudom se mora utvrditi suvlasnički dio i na zgradi i na zemljištu istovremeno.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 179/85 od 16. maja 1985. godine)

37)

Član 267. Porodičnog zakona

Bračni drug koji je svojim radom u toku bračne zajednice učestvovao u adaptaciji građevinskih objekata koji su posebna imovina drugog supružnika ne može steći pravo na suvlasnički dio u tim objektima ako izvedeni adaptacioni radovi nisu bili takvog značaja, obima i vrijednosti da su u potpunosti izmijenili karakteristike ranijih objekata, tako da se adaptirani objekti mogu smatrati novoizgrađenim, već ima pravo samo na tražbeni zahtjev u smislu člana 267. stav 4. Porodičnog zakona.

Pomoćtrećih lica pri adaptaciji objekta koji su posebna imovina jednog bračnog druga ne smatra se poklonom bračnim drugovima nego doprinosom uvećanju imovine vlasnika objekta, ako iz namjene doprinosa ne proizilazi što drugo.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 85/85 od 21. mart 1985. godine)

NADLEŽNOST

38)

Članovi 224. i 485. Zakona o udruženom radu

Član 202. stav 1. Zakona o državnoj upravi

Član 50. Zakona o sudovima udruženog rada

O zahtjevu radnika radne zajednice republičkih organa uprave za poništenje rješenja o dodjeli stana na korišćenje drugom radniku te radne zajednice koji je donijela stambena komisija izvršnog vijeća skupštine SR BiH, na prijedlog radne zajednice republičkom organa uprave, nadležan je da odlučuje sud udruženog rada.

Iz obrazloženja:

Prije svega valja istaći da se u konkretnom slučaju ne radi o raspodjeli stanova kakvu imaju u vidu propisi čl. 34. do 38. Zakona o pravima i dužnostima republičkih organa u korišćenju sredstava u društvenoj svojini ("Sl. list SRBiH", br. 33/81), jer ni predlagateljica, niti radnice kojima su predmetni stanovi dati, nisu funkcioneri niti rukovodeći radnici, kakve ima u vidu propis čl. 36. st. 1. istog Zakona.

Kako je pravo na stan iz sredstava zajedničke potrošnje radne zajednice jedno od neotuđivih prava radnika u radnoj zajednici, to i radnik radne zajednice, u smislu čl. 224. u vezi sa članom

485. Zakona o udruženom radu, ovo svoje pravo ostvaruje u radnoj zajednici s tim što, po iscrpljenju postupka u radnoj zajednici, ima pravo na zahtjev za zaštitu pred sudom udruženog rada. Ovo zato što je i posebnim Zakonom o državnoj upravi ("Sl. list SRBiH", br. 38/78, 13/82, član 202. st. 1) propisano da radna zajednica organa uprave samoupravnim opštim aktima, u skladu sa statutom radne zajednice, bliže uređuje samoupravna prava, obaveze i odgovornosti radnika u radnoj zajednici, među ostalim i ostvarivanje prava na stan. Propisom stava 2. čl. 36.cit. Zakona o pravima i dužnostima republičkih organa u korištenju sredstava u društvenoj svojini je izričito rečeno da ovlaštenja u vezi davanja stanova radnicima radne zajednice na korištenje vrši radna zajednica u skladu sa svojim samoupravnim opštim aktima.

Okolnost što je u konkretnom slučaju Komisija za stambena pitanja Izvršnog vijeća donijela rješenje o dodjeli spornih stanova, a na pismeni prijedlog radne zajednice Republičkog zavoda za statistiku, ne mijenja, u suštini, ovlaštenje radne zajednice tog organa uprave nego samo tim rješenjem konstatuje kome je radna zajednica to organa uprave dodijelila na korištenje stan. Ne radi se, dakle, o upravnom aktu kakav ima u vidu propis čl. 6. st. 2 Zakona o upravnim sporovima, nego se radi o pojedinačnom aktu organa samoupravljanja, pa se takav akt ne može pobijati tužbom u upravnom sporu pred Upravnim sudom.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj R. 57/85 od 11. aprila 1985. godine)

39)

Član 146. Zakona o prostornom uređenju

Član 36. stav 1. tač. 1c. Zakona o redovnim sudovima

Redovni sudovi su nadležni da sude u sporovima o učešću u troškovima uređenja građevinskog zemljišta iz člana 146. Zakona o prostornom uređenju SRBiH.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 75/85 od 28. marta 1985. godine)

40)

Članovi 2,12,13,14. i 20. Zakona o usvojenju

Član 36. stav 1. tač. 1c Zakona o redovnim sudovima

Po odredbama ranije važećeg zakona o usvojenju, usvojenje se zasnivalo ugovorom uz aktivno učešće organa starateljstva, a o zahtjevu za utvrđenje ništavosti takvom ugovora nadležni su da sude redovni sudovi.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Gvl. 14/85 od 23. maja 1985. godine)

41)

Član 36. stav 1. tač. 1c Zakona o redovnim sudovima

Za suđenje o zahtjevu za naknadu štete koju na radu pretrpi građansko lice na službi u JNA nadležan je redovni sud a ne sud udruženog rada.

Iz obrazloženja:

Radni odnosi građanskih lica na službi u JNA uređeni su posebnim propisom (Zakonom o službi u oružanim snagama "Službeni list SFRJ", br. 32/78, Glava XV-XVII, član 420. do 499. i drugim aktima donesenim na osnovu zakona). Kako tim propisima, a niti propisima Zakona o vojnim sudovima ("Službeni list SFRJ", broj 4/77 i 13/83) nije propisana nadležnost vojnog suda za rješavanje ove vrste sporova, a ne radi se ni o sporovima iz člana 208. Zakona o udruženom radu to je u smislu propisa člana 36. stav 1. tač. 1c. Zakona o redovnim sudovima za rješenje ovog spora nadležan redovni sud.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj R. 224/84 od 8. novembra 1984. godine)

42)

Član 36. stav 1. tač. 1c. Zakona o redovnim sudovima**Član 27. Zakona o eksproprijaciji**

Redovni sud je nadležan da sudi u parnici pokrenutoj tužbom za utvrđenje prava svojine lica koje tvrdi da je vlasnik građevinskog objekta protiv korisnika eksproprijacije koji mu pravo svojine osporava, i kada je postupak eksproprijacije tog objekta u toku.

Upravni organ koji vodi postupak eksproprijacije može i sam odlučiti da li je tužilac vlasnik objekta, ali samo kao o prethodnom pitanju, tako da ga veže drugačija pravosnažna sudska odluka.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj rev. 12/85 od 7. februara 1985. godine)

43)

Član 339-341. Zakona o parničnom postupku

Redovni sud koji je opropustio da odluči o jednom od više tužbenih zahtjeva ostaje nadležan da donese dopunsku presudu i nakon izmjene zakona prema kome je o takvom zahtjevu nadležan da sudi sud druge vrste.

PARNIČNI POSTUPAK

44)

Član 189. stv. 2 Zakona o parničnom postupku (analogija)

Tuženi ne može istaći pritužbu na prebijanja ako bi o zahtjevu iz prigovora da je istaknut u obliku protivtužbe bio nadležan sud druge vrste.

Iz obrazloženja:

Tuženi u reviziji ponavlja prigovor radi prebijanja potraživanja svoga ličnog dohotka, koji mu prema njegovoj tvrdnji tužilac nije isplatio, ssa predmetnim potraživanjem tužioca. Za isticanje toga prigovora, po shvataju ovog suda, nisu ispunjene procesne pretpostavke. Naime, za odlučivanje o tom potraživanju tuženog, u smislu čl. 50. Zakona o sudovima udruženog rada ("Sl. list SRBiH", br. 14/80), nadležan je osnovni sud udruženog rada u radnom sporu tj. sud druge vrste, a ne redovni sud. Kada se radi o toj situaciji, prema čl. 189. stav 2. ZPP ne može se podnijeti protivtužba, ali, po shvatanju ovog suda, analognom prijenom te odredbe, ni istaći prigovor radi prebijanja o kome se odlučuje izrekom presude, bilo da se utvrđuje postojanje potraživanja (do visine usvojenog tužbenog zahtjeva) bilo da se taj prigovor odbija i odluka o tome postaje pravosnažna. Znači da se o prigovoru radi prebijanja, u pomenutim okrivima, meritorno odlučuje izrekom presude, a za to odlučivanje nisu ispunjene procesne pretpostavke kada je o tom potraživanju iz prigovora radi prebijanja nadležan da odlučuje sud druge vrste (čl. 189. stav 2. ZPP). Nema nikakvog osnovnog razloga da se, kada se radi o tim procesnim smetnjama, čini razlika između protivtužbe i prigovora radi prebijanja potraživanja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj rev. 174/85 od 23. maja 1985. godine)

45)

Članovi 190. i 456. stav 2. Zakona o parničnom postupku.

Ne može se preinačiti tužba na osnovu koje je izdat platni nalog, nakon što je tuženi dao izjavu da

odustaje od svih podnijetih prigovora protiv platnog naloga.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 73/85 od 23. aprila 1985. godine)

46)

Član 24. Zakona o osnovama kreditnog i bankarskog sistema i član 230. Zakona o parničnom postupku

Sud može i u parničnom postupku tražiti od banke podatke o visini štednog uloga stranke i taj izvještaj cijeliti kao dokazno sredstvo (javna isprava).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 609/84 od 17. januara 1985. godine)

47)

Članovi 91. i 354. Zakona o parničnom postupku

Prigovor da stranku nije u parnici zastupao punomoćnik sa položenim pravosudnim ispitom, može u žalbi isticati samo parnična stranka koja nije pravilno zastupana.

Ako je ta stranka uspjela u sporu, nepravilnog u zastupanju se ne može smatrati ni relativno bitnom povredom odredaba parničnog postupka.

(Presuda Vrhovnog suda BiH broj Pž. 417/84 od 19. februara 1985. godine)

48)

Član 354. st. 1. u vezi sa članom 375. st. 1. i član 354. st. 2. t. 13. Zakona o parničnom postupku

Drugostepeni sud je počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka kada se u razlozima svoje odluke nije osvrnuo na prigovor zastarjelosti potraživanja istaknut "opreza radi" u žalbi na prvostepenu presudu.

(Rješenje VS BiH broj rev. 83/85 od 21. marta 1985. godine)

49)

**Član 112. Zakona o redovnim sudovima
Član 382. i 400. Zakona o parničnom postupku**

Revizija nije došuštena u vanparničnom postupku, osim ako je zakon predviđa za posebni vanparnični postupak.

(Rješenje VS BiH, broj Rev. 149/85 od 18. aprila 1985. godine)

IZVRŠNI POSTUPAK

50)

Član 63. stav 2. Zakona o izvršnom postupku

Kada se na osnovu pravomoćnog rješenja o izvršenju donesenog na osnovu rješenja o smetanju posjeda naloži dužniku da iseli iz stana, okolnost što je dužnik kao suvlasnik ustao sa prijedlogom u vanparničnom postupku radi određivanja prava korištenja stana, ne može se smatrati opravdanim razlogom za odlagaje izvršenja.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gvl. 12/85 od 16. maja 1985. godine)

UPRAVNO – RAČUNSKI SPOR

51)

Član 18. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva

Služba društvenog knjigovodstva nije ovlaštena odbiti primjenu odredaba samoupravnog opšteg akta osnovne organizacije udruženog rada za koji ocijeni da nije u skladu sa zakonom nego je dužna pokrenuti postupak ocjene zakonitosti tih odredbi pred nadležnim ustavnim sudom, a sa postupkom zastati do odluke ustavnog suda.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 256/84 od 22. novembra 1984. godine)

IZVOD IZ BILTENA SAVEZNOG SUDA, BROJ 21/84

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Zakon o parničnom postupku**Član 51.**

Odredbe člana 51. ZPP, koje ovlašćuju tužitelja – tražioca izdržavanja da spor za izdržavanje pokrene pred sudom opšte mesne nadležnosti ili pred sudom svog prebivališta odnosno boravišta, imaju za cilj da omoguće tužitelju da svoja prava ostvari na što brži i ekonomičniji način.

Kad je u pitanju malodobni tužitelj, koji po prirodi stvari spor vodi preko zakonskog zastupnika, onda se željena ekonomičnost postiže kod suda na čijem se području zakonski zastupnik, pod uslovom da se u smislu člana 51. ZPP može zasnovati nadležnost tog suda, pa se sud čija je nadležnost zasnovana prema prebivalištu malodobnog tužitelja, koje je i prebivalište njegovog zakonskog zastupnika, ne može oglasiti mesno nenadležnim zašto što tužitelj ima boravište u drugom mestu gdje je na redovnom školovanju.

(Grs. 63/84 od 27.9.1984. godine)

Član 416.

Zahtev za vanredno prepispitivanje pravosnažne odluke pred Saveznim sudom je pravni lek predviđen samo protiv odluke u sporu koji je nastao zbog protivustavnih i protivzakonitih pravnih poslova ili radnji koje su učesnike u pravnom saobraćaju doveli do diskriminacije na jedinstvenom jugoslovenskom tržištu.

Eventualna pogrešna interpretacija materijalno – pravnih propisa u suđenju, predviđena je procesnim zakonom kao osnov za ulaganje drugih pravnih lekova, ali ne i zahteva za vanredno ispitivanje.

(Grs. 234/84 od 27.9.1984. godine)

Zakon o izvršnom postupku**Čl. 49. i 55.**

Sud koji je doneo rešenje o izvršenju na osnovu verodostojne isprave nadležan je da u smislu člana 49. ZIP odlučuje o prigovoru dužnika protiv tog rešenja odnosno da u smislu člana 55. stav 1. ZIP stavi van snage rešenje o izvršenju.

Mesna nadležnost suda za odlučivanje po prigovoru dužnika protiv rešenja o izvršenju na osnovu verodostojne isprave u smislu navedenih odredaba Zakona o izvršnom postupku ne može se

menjati u tom stadijumu postupka i ako je dužnik istakao prigovor mesne nenadležnosti.

(Grs. 2/84 od 17. maja 1984. godine)

Zakon o Službi društvenog knjigovodstva

Čl. 3. i 51.

Služba društvenog knjigovodstva, kao učesnik društvenog dogovora i samoupravnog sporazuma, ne može u slučajevima kada učesnici tih opštih akata ne izvršavaju svoje obaveze, prinudnim putem skidati sredstva sa računa jednog učesnika . korisnika društvenih sredstava i prenositi ih na račun drugog učesnika ili na zajednički račun čak i kada je tim aktima predviđeno da će se o izvršenju ugovorenih obaveza starati služba.

(Gpzs-21/84 od 12. aprila 1984. godine)

PLAĆANJE I PROUČAVANJE DRUŠTVENIH ODNOSA
I POJAVA
- sudska praksa -

1. Opštinski sud u Doboju uputio je informaciju Opštinskoj upravi za društvene prihode Doboj u kojoj je iznio, na osnovu zapažanja više parničnih predmeta u sudu, da stranke prilikom kupovine odnosno prodaje nekretnina izbjegavaju da plate odgovarajući porez na promet nepokretnosti. Radi se o tome da se umjesto stvarno ugovorene kupoprodajne cijene, u ugovor stavlja znatno niža cijena i time se izbjegava odgovarajući iznos plaćanja poreza na promet nepokretnosti.

Tako je sud ukazao da su stranke u jednom slučaju u ugovor stavile cijenu nepokretnosti 80.000 din., a stvarna vrijednost koja je ugovorena i isplaćena iznosila je 900.000 din. U jednom drugom slučaju radilo se u kupovini nekretnina – zemljišta u površini od 1.442 m² pa su stranke u ugovor označile cijenu od 160.000 din., a služba opštinske uprave za društvene prihode u Doboju je odbila da prihvati ovu cijenu kao realnu i utvrdila osnovicu za razrez poreza na promet u iznosu od 173.040 din na koju je plaćen porez u iznosu od 91.927 din. Međutim, u parničnom sporu na nesumnjiv način je utvrđeno, pored ostalog i priznanjem kupca i prodavca, da su predmetne nekretnine prodane odnosno kupljene po cijeni od 300.000 din., i da je kupac cio ovaj iznos u dva navrata isplatio prodavcu i to u stranoj valuti.

Sud je na osnovu zapažanja iz ovih predmeta ukazao na potrebu da i služba društvenih prihoda mnogo više vodi računa o realnim cijenama nekretnina i da na postupke ugovornih strana u ovom pogledu mnogo više pazi u društvenom interesu. Ujedno je sud o svojim zapažanjima obavijestio i Opštinsko javno tužilaštvo Dboj i međuopštinskog društvenog pravobranioca samoupravljanja Dboj.

2. Isti sud je sačinio informaciju o zapažanjima do kojih je došao u jednom krivičnom predmetu protiv vozača Autocisterne Radne organizacije “Zagrebački transporti” OOUR “Međumjesni promet” iz Zagreba, pa je tu informaciju uputio organima samoupravljanja radničke kontrole ove organizacije kao i OOUR “Bitumenka” iz Sarajeva, takođe organima društvene kontrole.

U informaciji se ističe da je vozač Autocisterne vozio tečni bitumen iz rafinerije Bos. Brod za radnu organizaciju Bitumenka iz Sarajeva pa je svratio na prostor ispred Željezničke stanice u Doboju gdje su ga, prema ranijem dogovoru, sačekali dvoica privatnih autotaksista iz Doboja i, sklonivši se na sklonito mjesto na periferiji Doboja, iz cisterne istočili 800 kg bitumena u bačve koje su unaprijed pripremili dvojica privatnih autotaksista. Vrijednost ove količine bitumena

iznosi preko 22.000 din. Međutim, u krivičnom postupku pred sudom je utvrđeno da je vozač prilikom istovara bitumena u Sarajevu na osnovu prevoznice istovario svu količinu u iznosu od 2.274,00 kg bitumena koliko je i natovario u rafineriji. Tako ispada da je sva količina bitumena dovezena i u istovarnom stanju predata što, naravno, nikako ne odgovara stvarnosti jer je nesporno da je 800 kg bitumena prethodno otuđeno u Doboju. To očigledno pokazuje da nije bilo nikakve kontrole prilikom prijema bitumena, već su odgovorna lica samo potpisali ono što im je vozač ponudio.

U informaciji je posebno sud ukazao da je disciplinska komisija Radne organizacije Zagrebački transporti provela disciplinski postupak vozača zbog povrede radne dužnosti, ali ga je oslobodila odgovornosti i pored činjenice da je na opisan način otuđio 800 kg bitumena što je u potpunosti i priznao pred komisijom. U obrazloženju odluke disciplinske komisije se kaže “da je vozač ispravno postupio, tj. nije imao namjeru a niti je ostvario neku imovinsku korist što je sporni bitumen dao svom prijatelju”.

Sud je predložio organima upravljanja i organima samoupravne radničke kontrole da razmotre sva ova zapažanja i da se poduzmu mjere odgovornosti u pogledu zaštite društvene imovine, kao i to da je neodrživo i nezakonito ponašanje disciplinskih organa radne organizacije “Zagrebački transporti”.

3. Opštinski sud u Derventi sačinio je informaciju koju je uputio društvenom pravobraniocu samoupravljanja i radničkom savjetu radne organizacije “Finalna obrada drveta” Zavidovići iz Dervente. U ovoj informaciji sud je naveo da je iz nekoliko predmeta u krivičnoj grani sudovanja utvrdio da se održava praksa da radnici posuđuju iz organizacije ručne sirkulate, bušilice, bor mašine i drugi alat tako da to odobravaju poslovođe i time se stvar završava. Ovaj posuđeni alat se koristi duže vremena, oštećuje i na druge načine upropaštava tako da se nanosi šteta društvenoj imovini na ovaj način.

Sud je ukazao organima samoupravljanja da je ovakva praksa nezakonita i da je očigledno suprotna interesima radne organizacije pa da to sve treba sagledati i poduzeti mjere da se sa ovakvom praksom ubuduće prekine kako bi se i na ovaj način zaštitila društvena imovina.

4. Okružni sud u Tuzli uputio je informaciju o uočenim nepravilnostima u pogledu obavljanja popisa robe u Robnoj kući “Velma” iz Brčkog. Povod ovoj informaciji je već pravosnažna presuda Okružnog suda kojom je osuđen radi krivičnog djela pljačke radnik na obezbjeđenju ove robne kuće koji je pokrao razne tehničke i druge robe u vrijednosti preko 295.000 dinara.

Sud je, naime, zapazio u ovom predmetu da, nakon izvršene pljačke, popis robe na svim odjeljenjima nije vršen iako je osuđeni robu krao sa svih odjeljenja u robnoj kući. Osim toga i u ovim odjeljenjima u kojima je izvršen popis robe, to je izvršeno na očigledno aljkav i neodgovoran način što potvrđuje utvrđivanje viška robe na odjeljenjima gdje je te robe najviše ukradeno. Međutim, niko od odgovornih lica nije poduzeo mjere da se putem komisija izvrši propisan popis robe odnosno da se obnove na pojedinim odjeljenjima izvršeni popis koji su izvršeni nepravilno i veoma aljkavo.

Sud je ovu informaciju uputio Komitetu za ONO i društvenu samoupravnu zaštitu Robne kuće “Velma” sa prijedlogom da se poduzmu mjere preventivnog karaktera kako se u buduće ovakvi propusti ne bi ponavljali, kao i to da se poduzmu mjere odgovornosti protiv odgovornih lica zbog neizvršenih popisa odnosno aljkavo i nepravilno izvršenih popisa robe u odjeljenjima ove robne kuće.

Isti Okružni sud uputio je sličnu informaciju Komitetu za ONO i društvenu samozaštitu OOUR-a "Roboprom" iz Vlasenice sa prijedlogom da se poduzmu mjere kod adogavajućih samoupravnih i poslovnih organa da se otklone uočene negativne pojave na koje se u informaciji ukazuje.

Sud je ovom samoupravnom organu ukazao na zapažanja povodom već pravosnažne presude protiv trojice odgovornih lica u ovoj robnoj kući, a ta zapažanja se odnose na nepravilnosti prilikom obavljanja popisa na odjeljenjima tekstilne robe u robnoj kući. Naime, prilikom popisa robe, u komisiji za popis jednog osuđenog bila je njegova sestra, a u komisiji drugog osuđenog bila je njegova tetka, što je sve rezultiralo da je popis izvršen nepravilno i nerealno tako da su popisne liste prepravljene i doručivane kako bi se prikrio manjak od 200.000 dinara. Pred sudom je čak utvrđeno da su ovakvi popisi uobičajeni iako je očigledno da se na ovaj način omogućavaju razne zloupotrebe i napadi na društvenu imovinu iznutra. Sud je ukazao i na to da u toku postupka pred sudom nije zapaženo da su interne i samoupravne kontrole uočile ove nepravilnosti pa prema tome nisu inicirale poduzimanje odgovarajućih mjera kako bi se ove nepravilnosti otklonile.

5. Opštinski sud u Travniku uputio je svoja pismena zapažanja Komunalnoj radnoj organizaciji "Bašbunar" OOUR Toplana sa prijedlozima da se poduzmu mjere u vezi naplate grijanja od dužnika i uklone nepravilnosti koje se ogledaju u nizu predmeta pred sudom. O ovim svojim zapažanjima sud je upoznao i Izvršni odbor SO Travnik.

Radi se o tome da znatan broj korisnika toplotne energije ne plaćaju utrošenu energiju, ali tvrde pred sudom da grijanja uopšte nije bilo ili je pak bilo na takvom nivou da ne zaslužuju bilo kakvo plaćanje. Na odluke suda koje su na štetu radne organizacije, žalbe se ne izjavljuju i tako presude postaju pravosnažne. Utvrđeno je u više predmeta u sudu da zaista grijanja nije bilo, ali na traženje korisnika radna organizacija nije slala svoje radnike da stvar izvide i tako je stvar završavana. Međutim, ista radna organizacija se svake godine redovno pojavljuje pred Skupštinom opštine sa zahtjevom za namirenje gubitaka, a u te gubitke uključuje i one sume koje se odnose na neplaćanje od građana tošlote koja je stvarno isporučena. Ukazujući na ova zapažanja sud je predložio da se poduzmu mjere organizacione i druge prirode kako bi se redovito i realno naplaćivao utrošak toplotne energije koju isporučuje ova organizacija.

REGISTAR PROPISA ZA GRAĐANSKO PRAVO

- Zakon o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 53/76)
- Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ" broj 6/80)
- Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78)
- Zakon o nasljeđivanju (prečišćeni tekst ("Službeni list SFRJ", broj 42/65)
- Zakon o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom ("Službeni list SFRJ", broj 17/84 – prečišćeni tekst i 71/84)
- Zakon o novčanom sistemu ("Službeni list SFRJ", broj 49/6 i 61/82)
- Zakon o osnovama kreditnog i bankarskog sistema ("Službeni list SFRJ", broj 2/77, 59/81 i 9/84 i 70/84)
- Zakon o osnovama sistema soiguraja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76)
- Zakon o mjenici ("Službeni list FNRJ", broj 104/46 i "Službeni list SFRJ", broj 16/65 i 54/70)
- Zakon o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", broj 60/75 do 70/84)
- Zakon o usvojenju ("Službeni list FNRJ", broj 30/47 i 24/52)
- Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77, 36/80, 69/82 i 58/84)
- Zakon o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 20/78 i 6/82)
- Zakon o službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFRJ", broj 70/83)
- Odluka o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti ("Službeni list SFRJ", broj 34/76 do 71/83)

Odluka o utvrđivanju privrednih i vanprivrednih djelatnosti ("Službeni list SFRJ", broj 14/77 i 18/80)

Odluka o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 19/82, 40/83, 53/84, 15/85 i 32/85)

Zakon o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini ("Službeni list SFRJ", broj 13/74)

Zakon o prostornom uređenju ("Službeni list SFRJ", broj 13/74 i 21/81)

Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SFRJ", broj 19/77)

Zakon o prometu nepokretnosti ("Službeni list SFRJ", broj 38/78)

Zakon o porezu na promet nepokretnosti i prava ("Službeni list SFRJ", broj 6/78 i 13/82)

Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SFRJ", broj 33/77)

Zakon o zaštiti na radu ("Službeni list SFRJ", broj 31/84 – prečišćeni tekst)

Zakon o osiguranju imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 21/77)

Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 14/84 – prečišćeni tekst)

Zakon o nasljeđivanju ("Službeni list SFRJ", broj 7/80)

Porodični zakon ("Službeni list SFRJ", broj 21/79)

Zakon o državnoj upravi ("Službeni list SFRJ", broj 38/78, 13/82, 40/82 i 40/84)

Zakon o sudovima udruženog rda ("Službeni list SFRJ", broj 14/80)

Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SFRJ", broj 14/80 i 10/83)